

Stanovisko habilitační komise k návrhu na jmenování docentem

Masarykova univerzita	
Fakulta	filozofická
Obor řízení	Obecná a diachronní lingvistika
Uchazeč	Mgr. Tomáš Káňa, Ph.D.
Pracoviště uchazeče	Katedra německého jazyka a literatury PdF MU
Habilitační práce	<i>Česká a německá deminutiva na pozadí korpusových dat</i>

Složení komise

Předseda	prof. RNDr. Václav Blažek, CSc. <i>Masarykova univerzita</i>
Členové	Prof. Dr. Tilman Berger <i>Univerzita Tübingen</i> prof. PhDr. Petr Karlík, CSc. <i>Masarykova univerzita</i> prof. PhDr. Libuše Spáčilová, Dr. <i>Univerzita Palackého v Olomouci</i> prof. PhDr. Jarmila Tárnyiková, CSc. <i>Univerzita Palackého v Olomouci</i>

Hodnocení vědecké kvalifikace uchazeče

Pan *Mgr. Tomáš Káňa, Ph.D.* úspěšně ukončil v roce 1993 magisterské studium moderní filologie a překladatelství anglického a německého jazyka na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Mezi jeho učitele patřila špička české anglistiky a germanistiky (prof. Macháček, prof. Václavěk, prof. Tárnyiková, prof. Jařab, doc. Knittlová, doc. Topol'ská), z níž mnozí bezprostředně navazovali na první generaci pražských strukturalistů. Tamtéž studoval v letech 2000 – 2003 v doktorském studiu německou filologii. Studium absolvoval obhajobou disertační práce *Quellenangaben in Rundfunknachrichten (eine sprachpragmatische kontrastive Analyse)*.

Vědecké zaměření uchazeče je poměrně široké (viz publikační činnost) – sahá od translologie přes lexikologii (slovotvorbu, onomastiku) až po textovou lingvistiku a výzkum textové kompetence. Ve všech oblastech lze však vystopovat společné jmenovatele, jimiž jsou kvantitativní kontrastivní výzkum a pragmatický přístup. Zjevně také tento způsob lingvistické práce ho přivedl ke zrodu česko-německého paralelního korpusu: s kolegyní z katedry (Dr. Pelouškovou) a ve spolupráci s FI MUNI a slavistikou na univerzitě ve Vídni se podařilo v letech 1999 – 2005 v rámci dvou mezinárodních projektů sestavit celosvětově první zcela funkční elektronický česko-německý korpus. Práce na tomto korpusu T. Káňu přivedla ke spolupráci s Ústavem Českého národního korpusu na FF UK v Praze, kde je od roku 2005 dodnes zapojen do projektu InterCorp (celosvětově nejrozsáhlejší akademický paralelní korpus propojující celkem 39 jazyků s češtinou) jako koordinátor česko-německé paralely, zpracovatel textů dalších jazyků i testovací pracovník nových aplikací a uživatelských prostředí.

Ačkoliv je korpusový přístup zjevný z převážné většiny uchazečových publikací, prozatímního vrcholu dosahuje v habilitačním spise, který je postaven striktně na korpusových datech a přináší tak zcela nový pohled na deminutiva v češtině, němčině, ale i v jiných jazycích

(dále viz hodnocení habilitační práce). Káňova suverénní orientace v korpusové lingvistice, znalost fungování většiny národních korpusů v Evropě i mimo ni vzbudila zájem na několika zahraničních institucích, jehož výsledkem byla řada vyžádaných přednášek (viz příloha 5, odst. xiv), studijních a výukových pobytů (např. Universität Wien 1999 a 2007), jakož i smlouva na částečný úvazek na univerzitě ve Vídni (Institut für Germanistik, Universität Wien) od roku 2013.

Za jednoznačně prestižní záležitost lze považovat pozvánku k přednesení plenární přednášky na XIII. celosvětové konferenci učitelů němčiny (IDT 2005) ve Štýrském Hradci v roce 2005 k implementaci korpusů do výuky němčiny jako cizího jazyka.

O korpusech vydal habilitand v roce 2014 monografii v německém jazyce, která byla recenzována i několikrát citována v zahraničí (viz příloha 6, ii[2]) a používá se na několika domácích (např. Praha, Brno, Olomouc, Ústí n/L) i zahraničních (např. Bratislava, Trnava, Vídeň, Štýrský Hradec, Lipsko) univerzitách. Za propagaci korpusového přístupu ve výzkumu a výuce byl T. Káňa v listopadu 2016 navržen na cenu děkana PdF MU.

Vedle korpusového výzkumu jazyka/jazyků se kandidát věnuje textové lingvistice a aplikaci lingvistických poznatků v praxi. V období 2011 – 2013 garantoval lingvistickou složku v projektu Grantové agentury ČR GAP407/11/0321 s názvem *Mnohojazyčnost v české škole: učení a vyučování němčiny po angličtině*, z něhož vzešly dvě (i v zahraničí) citované publikace. Textové lingvistice se také věnuje v rámci výuky textové kompetence na univerzitě ve Vídni.

Během své dosavadní vědecké činnosti Tomáš Káňa vydal samostatně výše zmíněnou odbornou knihu o zkoumání jazyka na korpusech. Na vůbec jedné z prvních monografií, která vyšla k tématu mnohojazyčnosti (*Schreiben in mehreren Sprachen: Deutsch nach Englisch – Mehrsprachigkeit und ihr Einfluss auf die Textkompetenz*), má zhruba čtvrtinový podíl. Obsáhlé kapitoly napsal do deseti odborných knih, z nichž většina vyšla v zahraničí u renomovaných vydavatelů (Peter Lang Frankfurt/Main, Lincom München, Preasens Wien, Max Winter Heidelberg).

Vzhledem k charakteru pracovišť, na nichž kandidát působí (Pedagogická fakulta MU v Brně, Ústav Germanistiky; katedra němčiny jako druhého a cizího jazyka Univerzity Vídeň), lze v části jeho článků sledovat prolnutí lingvistiky s didaktikou. Avšak i do těchto výstupů se vždy promítá lingvistický výzkum a jeho aplikace v praxi. Obecně lingvistický a/nebo kontrastivní výzkum u časopiseckých článků je specifikován v komentované příloze.

Autor publikuje kontinuálně od ukončení magisterského studia především v zahraničních, ale i v domácích periodikách vedených v databázích ERIH+, SCOPUS (článek v *Linguistica Pragensia*, recenze v *Jazykovedném časopise Slovenskej akademie vied*) – celkem 11 původních vědeckých článků, v odborných monografiích – celkem 15 kapitol, z nich je převážná většina (11) v cizím jazyce, sbornících – celkem 17 příspěvků. Čtyři odborné sborníky editoval. Byl také přizván ke spolupráci na odborném slovníku *Fachlexikon Deutsch als Fremd- und Zweitsprache*, který má výjimečný význam pro obor a je dosud ojedinělý jak v německy mluvícím prostředí, tak i mimo ně. Citace a ohlasy jeho práce (téměř padesát) lze najít především u odborníků zabývajících se kontrastivní, korpusovou a obecnou lingvistikou. Většina vyšla v zahraničí.

Součástí vědecké práce je také pořádání a účast na konferencích. T. Káňa uspořádal (společně s kolegyní Dr. Pelouškovou) dvě konference ke specifickému výzkumu na česko-německém paralelním korpusu (*Deutsch – Tschechisch im Vergleich I* (2009) a *II* (2011)). Podílel se na uspořádání konference v rámci projektu ASO BRNO, 7/2005 - 12/2005 *Návrh multilingválního thesauru pro geoinformační podporu krizového řízení*, dále se spolupodílel na workshopu v rámci projektu *MIVAL (Migration - Values - Languages) ein Europäisches*

Kooperationsprojekt (Grundtvig 2011 – 2013) v Anconě, Vídni a Brně a dalších konferencích a workshopech regionálního významu.

S příspěvkem vystoupil na 33 konferencích, na pěti vedl sekce.

K projektové činnosti konstatujeme, že se kandidát zapojil celkem do sedmi projektů, z toho čtyř mezinárodních, některé sám inicioval (*Grundtvig, ASO, 2x Aktion ČR – Rakousko*), jeden v rámci GAČR. Jak již bylo uvedeno, od roku 2005 je koordinátorem německé sekce v rámci celosvětově unikátního projektu *InterCorp*.

Pro svoji erudovanost ve více lingvistických oborech byl v roce 2010 Tomáš Káňa kooptován mezi členy vědecké rady Fakulty aplikovaných jazyků Ekonomické univerzity v Bratislavě. Dále je dlouholetým členem Spolku germanistů a učitelů němčiny (SGUN) a od roku 2015 také Rakouského spolku pro němčinu jako cizí a druhý jazyk (ÖDaF).

Shrme-li vědeckou činnost uchazeče, lze říci, že úspěšně propojuje lingvistickou teorii a praxi na bázi několika jazyků, z nichž plynou nové obecně lingvistické poznatky. Nesporným přínosem je jeho integrující přístup, vedoucí k syntéze více disciplín (např. lingvistiky s didaktikou, geografii, žurnalistikou aj.), v jejichž centru je vždy lingvistika.

Závěr: Vědecká kvalifikace uchazeče **odpovídá** požadavkům standardně kladeným na uchazeče v rámci habilitačních řízení v oboru obecná a diachronní lingvistika.

Hodnocení pedagogické způsobilosti uchazeče

Habilitand vyučuje od ukončení magisterského studia na katedrách germanistiky (UP Olomouc, MU Brno, Universität Wien, K.-F.-Universität Graz), kde přednáší předměty a vede semináře s obecně lingvistickým a kontrastivním zaměřením (úvod do studia jazyka, korpusová lingvistika, lexikologie, stylistika, textová lingvistika, sémantika, pragmalingvistika, teorie a praxe překladu) v bakalářských a magisterských studii. V doktorském studiu vyučuje pragmalingvistiku. Rovněž je autorem učebních materiálů (skript a výukových portálů) ke všem předmětům, které vyučoval a vyučuje (viz příloha 4). Překladem německého názvosloví se též podílel také na tvorbě celostátní učebnice chemie (Šibor / Plucková / Mach: *Úvod do obecné a organické chemie, biochemie a dalších chemických oborů*. Brno, 2011).

Během dosavadní pedagogické činnosti odvedl dlouhou řadu bakalářských a diplomových prací (celkem téměř 100), všechny z nich byly úspěšně obhájeny na MU Brno (PdF a FF), UP Olomouc (FF a PdF), Universität Wien (Germanistik). V současnosti vede osm prací, z nich jednu na K.-F.-Universität Graz. Oponoval také jednu disertační a jednu rigorózní práci (obě na UP Olomouc).

Svou vysokou odbornou kvalifikaci a rozhled v několika lingvistických disciplínách prokázal v přednášce pro odbornou veřejnost o alonymii některých toponym v češtině, slovenštině, němčině a maďarštině, která proběhla 27. dubna 2017 na FF MU.

Závěr: Pedagogická způsobilost uchazeče **odpovídá** požadavkům standardně kladeným na uchazeče v rámci habilitačních řízení v oboru obecná a diachronní lingvistika.

Hodnocení habilitační práce uchazeče

Práci posuzoval domácí oponent, Prof. PhDr. František Čermák, DrSc., odborník v oblasti obecné jazykovědy a korpusové lingvistiky, dále oponent ze Slovenska, Prof. Peter Ďurčo, CSc., odborník na germanistiku a korpusovou lingvistiku, a oponentka z Rakouska, Univ.-Prof. Doz. Dr. Irena Zavrl, Ph.D., lexikografka, odbornice na germánské a slovanské jazyky.

Všechny tři posudky jsou doporučující a jednoznačně pochvalné. Vyzdvihují mimořádnost práce, a to především: metodu zpracování, systematickosti, přesvědčivost (pro množství dat) a přínos pro lingvistiku.

Zcela nový přístup k tématu zdůrazňují oba posuzovatelé: „*Tímto tématem se poprvé systematicky a na datech synchronně korpusových, a tedy ve zcela novém přístupu, nyní zabývá práce Tomáše Káňy*“ (Prof. Čermák), „*[o]podstatnenosť výskumu deminutív možno vidieť v tom, že stále zostávajú niektoré problémy nevyriešené, resp. niektoré javy sú neopísané a vynárajú sa aj nové otázky*“ (Prof. Ďurčo).

Prof. Čermák dále vidí klad této (jak sám na str. 1 posudku píše) „gruntovní práce“ také v tom, že „*[a]utor však pokračuje dál a snaží se zachytit deminutivní prostředky i dalších slovních druhů, a to v partiích, které už jsou spíše diachronní než synchronní*.“ V závěru shrnuje: „*Tomáš Káňa tu velmi přesvědčivě a na množství dobře volených reprezentativních příkladů dokládá, jak skutečně cílová oblast a její smysluplná interpretace vypadá, je-li pohled založený korpusově. Dokázal se v množství dat svébytně vyznat a představit je systematicky v podobě, která je jak udivující, tak impozantní*.“

Prof. Ďurčo v úvodu posudku vyzdvihuje: „*... minucióznosť výskumu a opisu, uplatnenie moderných metód korpusovej lingvistiky a prenikavú kontrastívnu analýzu, ktorá sleduje prejavy značných divergencií v deminutívnych aparátoch rôznych jazykov*“, a v závěru shrnuje: „*Treba konštatovať, že T. Káňa (...) nielen dopĺňa, ale aj výrazne rozširuje sumu poznatkov o skúmanom jave, (...) prináša mimoriadne široký a hlboký empirický záber do skúmaného materiálu, ktorým prekonal všetky doterajšie opisy. Všeobecnolingvistický rozmer jeho práce vidím v pevných metodologických východiskách, jednotnej metodike výskumu, systematickosti opisu, šírke analýzy a interpretácie dát a v jasne zovšeobecnených (...) záveroch*.“

Velice podobně nahlíží na dopad práce také posuzovatelka, prof. Zavrl: „*Der Autor hat im Bereich der Diminutivforschung einen enormen Beitrag nicht nur für die Bohemistik und Germanistik geleistet, sondern auch für die allgemeine Linguistik*“ a oceňuje také velký přínos k náhledu na morfologii deminutiv v češtině a němčině: „*Als eine besonders wertvolle Leistung für die Grammatik finde ich in beiden Hauptteilen auch die Anmerkungen zur Morphologie der Diminutive, die einige eingefahrene Postulate über die Diminutive revidieren*.“

Závěr: Úroveň habilitační práce uchazeče **odpovídá** požadavkům standardně kladeným na habilitační práce v oboru obecná a diachronní lingvistika.

Výsledek tajného hlasování komise

Počet členů komise		5
Počet odevzdaných hlasů		5
z toho	kladných	5
	záporných	0
	neplatných	0

Návrh komise

Na základě výsledku tajného hlasování následujícího po zhodnocení vědecké kvalifikace, pedagogické způsobilosti a úrovně habilitační práce uchazeče předkládá komise Vědecké radě Filozofické fakulty Masarykovy univerzity návrh

jmenovat uchazeče docentem v oboru obecná a diachronní lingvistika

V Brně dne 12. 6. 2017

prof. RNDr. Václav Blažek, CSc.
podpis

Prof. Dr. Tilman Berger
podpis

prof. PhDr. Petr Karlík, CSc.
podpis

prof. PhDr. Libuše Spáčilová, Dr.
podpis

prof. PhDr. Jarmila Tárníková, CSc
podpis